

позицію». Цей метод корисний на початку роботи з дискусійними питаннями та проблемами. Його можна застосувати на початку заняття для демонстрації розмаїття поглядів на проблему, що вивчатиметься, або після опанування студентами певної інформації з проблеми й усвідомлення ними можливості протилежних позицій щодо її розв'язання. Варто використовувати дві протилежні думки, що не мають одної (правильної) відповіді. Розглядаючи протилежні позиції з дискусійної проблеми, студенти: знайомляться з іншими поглядами; прогнозують наслідки індивідуальних позицій; на практиці використовують уміння аргументувати власну позицію; вчать вислуховувати інших; дістають додаткові знання з теми.

Отже, активні форми і методи навчання запобігають пасивному заучуванню студентами фактичного матеріалу, сприяють розвитку їх творчих здібностей, самостійності, формуванню високого інтелектуального потенціалу.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Запропоновані до впровадження в освітню діяльність форми і методи активного навчання доцільно застосовувати творчо, відкриваючи власні ефективні шляхи, лише невинний їх пошук є запорукою поліпшення якості географічної освіти у вищих навчальних закладах України.

Список використаних джерел:

1. Зінченко О.П. Активні та інтерактивні технології // Директор школи – 2005. – №7 – С. 22,23.
2. Мельник Ю.М. Сучасні технології навчання // Методичний банк – 2006. – №4 – С. 3-5.
3. Инновационная деятельность: становление, развитие, критерии эффективности // Директор школы – 2011. – №8 – С. 6-8

ОСОБЛИВОСТІ КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ГЕОГРАФІВ У ВНЗ

Браславська О.В., доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри географії та методики її навчання
e-mail: timets07@rambler.ru

Осадчий О.С., кандидат сільськогосподарських наук,
доцент кафедри біології та методики її навчання

Джус О.М., магістрант

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Перспективи розвитку вищої педагогічної освіти (особистісно зорієнтоване навчання, гуманізація, технологізація та ін.) нормативно підтверджені Законом України «Про освіту» [3], Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті, Національною концепцією розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роках, Концепцією стандарту вищої базової географічної освіти, Стандартом географічно-краєзнавчої освіти та туристської підготовки фахівця [7].

Реформування освітніх завдань у вищих педагогічних навчальних закладах ставлять перед сучасним педагогом ряд завдань. Серед яких: сформувати в студентів систему краєзнавчо-туристичних знань, вміння застосовувати ці знання під час проведення самостійної роботи та польових досліджень, розвивати мислення, пробуджувати інтерес до пошуку наукової інформації та нових відкриттів. На рівні Кабінету Міністрів України Постановою від 10 червня 2002 р. № 789 «Про затвердження Програми розвитку краєзнавства на період до 2010 року» було встановлено таку мету та завдання Програми. Програма визначає шляхи поліпшення краєзнавчої роботи, координації діяльності всіх організацій, установ і закладів, залучених до цієї роботи. Метою програми є активізація наукової діяльності, спрямованої на забезпечення розвитку краєзнавства, популяризація краєзнавчих досліджень, залучення широких кіл громадськості до національної культурної спадщини. Завданнями програми були: 1) удосконалення науково-методичної бази краєзнавства, посилення наукової обґрунтованості, забезпечення неупередженості краєзнавчої літератури; 2) сприяння формуванню у громадян усвідомлення своєї відповідальності за збереження і примноження духовних скарбів [6].

Краєзнавче питання розглядається в Перспективах розвитку краєзнавчого руху: пропозиції до проекту краєзнавства на період до 2025 року. Завданнями Програми є: 1) узагальнення теоретичного і практичного досвіду в краєзнавстві, удосконалення його науково-методологічних основ, поглиблення досліджень джерельної бази, розробка галузевих напрямків: історичного, природничого, географічного, етнографічного, культурно-мистецького, освітянського, пам'яткознавчого, музейницького, бібліотечного, туристичного, екологічного; 2) поширення краєзнавчої складової та зміцнення навчально-методичної бази краєзнавства у системі національної освіти [5].

Тому особливої важливості набуває роль краєзнавства і туризму в поглибленні та утворенні стійкої системи географічних знань, формуванні навичок самостійної роботи студентів, розвитку їх творчого потенціалу.

Влучним є висловлювання П. Тронька: «Поняття «батьківщина» починаються саме із знання рідного краю, історії села чи міста, вулиці, домівки, де людина народилась і виросла, де пройшло її дитинство» [8, с. 9].

Саме краєзнавство є безцінною скарбницею збереження історичного досвіду багатьох поколінь, всього того найкращого, що витримало випробування часом у сфері матеріальної та духовної культури України.

Формування в студентів географічних знань та культури, понять, мійнь та навичок, стійкого пізнавального інтересу, активної життєвої позиції неможливе без вивчення ними краєзнавчих дисциплін. Краєзнавство черпає інформацію з таких джерел: картографічні, історичні, географічні, статистичні та ін. Краєзнавчий матеріал, який

присвячений вивченню рідного краю є доступним та простим для розуміння студентами, з постійним елементом новизни, адже відбуваються суспільні, природні явища та процеси, які призводять до змін у рідному краї.

Якості географічних знань студентів вищих педагогічних навчальних закладів завжди приділялось багато уваги. І разом з тим забезпечення якості краєзнавчо-туристичних знань залишається постійною проблемою, вирішенням якої вищі навчальні заклади переймаються і по нині. Це викликано низкою причин, але першопочаткова і головна – це історична зміна уявлень про якість знань. Вся історія навчання і педагогіки свідчить про те, що цілі навчання були різними в різні історичні епохи і поруч з тим, було різним відношення до якості знань.

Теоретичне обґрунтування суті, видів і меж краєзнавчого знання (з метою його подальшого практичного використання як елементу освіти) в значній мірі пов'язано з необхідністю конкретизації самого поняття «краєзнавство». «Палітра» думок з цього питання надзвичайно широка. Одні учені вважають краєзнавство «науковою дисципліною», «методом дослідження», тоді як інші – «дидактичним принципом», «навчальним предметом», «методом навчання і виховання» і тому подібне. Існуючі підходи до трактування даного поняття, з одного боку, можуть свідчити про надзвичайну багатofункціональність краєзнавства і його важливості в різних областях людської діяльності, а з іншої (і це теж абсолютно очевидно) – «про недостатню зрілість наукової теорії краєзнавства» [4, с. 39]. Тривала полеміка з цього питання не отримала логічного завершення і понині. Проаналізуємо найбільш типові для наукових видань визначення поняття «краєзнавство», оскільки, як вже було сказано вище, саме в них полягає початкове розуміння адептами науки і утворення суті, структури і меж краєзнавчого знання. «Край» – це територія регіонального масштабу, яка має адміністративну приналежність (область, республіка, край). Наприклад, у Великій Радянській енциклопедії (останнього 3-го видавництва) краєзнавство дефінується як «всебічне вивчення певної частини країни, міста або села, інших поселень місцевим населенням, для якого ця територія вважається рідним краєм» [2]. Як сукупність природних і суспільних досліджень, краєзнавство вивчає природу, населення, господарство, історію і культуру рідного краю (комплексно або в галузевому аспекті).

На думку А. Баркова, «краєзнавство» (раніше була інша назва батьківщинознавство, вітчизнознавство) це вивчення порівняно невеликої території (а інколи і всієї області, краю) переважно місцевими силами. Краєзнавство своїм завданням вважає всебічне вивчення території – її географії, історії, етнографії, геології, корисних копалин, господарства і т. п., сприяє тим самим виконанню народногосподарських задач. Шкільне краєзнавство має особливі завдання головним чином освітнього і виховного характеру, так як учні ознайомлюючись під керівництвом вчителів з природою і життям своєї місцевості, отримують

конкретні знання і навички в спостереженні; томе воно відіграє велику роль у боротьбі з формальними знаннями і разом з тим у вихованні почуття любові до свого рідного краю, своєї батьківщини і в розвитку патріотизму [1, с. 137].

Отже, краєзнавство розглядається як специфічна спрямованість особистості на предмети і явища навколишнього середовища, тобто своєї місцевості, з іншого боку – це сукупність наукових дисциплін з комплексного дослідження свого краю, складова частина історичної, географічної, біологічної, етнографічної, археологічної та інших наук.

Таким чином, в епоху різних соціальних змін, які переживає наше суспільство, сучасній людині доводиться діяти в складних і невідомих ситуаціях, в умовах конкуренції та конфліктів, суперництва і співробітництва. Саме тому здійснення краєзнавчо-туристичної підготовки студентів сьогодні виходить на рівень першочергових задач.

Список використаних джерел:

1. Барков А. С. Словарь справочник по физической географии / А. С. Барков. – М. УЧПЕДГИЗ, 1948. – 304 с.
2. Большая Советская Энциклопедия (БСЭ), 3-е издание [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://bse.uaio.ru/BSE/bse30.htm>. – Заглавие с титула экрана (запрос от 11.09.13).
3. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>– Запит з титулу екрану (запит від 08.14).
4. Краєзнавство і туризм : навчальний посібник / Уклад. О.В. Браславська. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2013. – 304 с.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 червня 2002 р. № 789 Про затвердження Програми розвитку краєзнавства на період до 2010 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/789-2002-p>– Запит з титулу екрану (запит від 12.03.2015)
6. Перспективи розвитку краєзнавчого руху: пропозиції до проекту Державної програми розвитку краєзнавства на період до 2025 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://history.org.ua/JournALL/kraj/kraj_2013_1/2.pdf.– Запит з титулу екрану (запит від 09.11.2014)
7. Стандарт географічно-краєзнавчої освіти та туристської підготовки у педагогічному вузі / Уклад. В. В. Обозний. – К.: Наук. світ, 2000. – 61 с.
8. Тронько П. Т. Українське краєзнавство в ХХ столітті (до 75-річчя Наукоукраїнської спілки краєзнавців) / П. Т. Тронько. – К., 2002. – 85 с.

ГЕОХІМІЧНА МОЗАІКА ДОРОЖНІХ ЛАНДШАФТІВ

Нальчук-Оркуша О.М., кандидат географічних наук,

доцент кафедри географії

а mail: Valchuko@mail.ru

Дриббата П.М., Яремчак Р.В., студенти IV курсу

Івано-Франківський державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Враховуючи закономірності розподілу хімічних елементів, зокрема й важких металів, та просторову специфіку дорожніх ландшафтів, у їх